

Minőség-ellenőrzési rendszerek az oktatásban

Az 1994. nyarán, Budapesten megrendezett európai rektori konferencia egyik szekciója a nemzetközi, minőség-ellenőrzési rendszerekkel foglalkozott. A minőség-ellenőrzés témaköre számunkra jelenleg elsősorban a felsőoktatásban zajló akkreditációs eljárások miatt aktuális. Ezek lényege, hogy az intézményt az Országos Akkreditációs Bizottság átvizsgálja, előzetes minőségi kontrollt végez az indítandó új szakkal, képzéssel kapcsolatban. Az Akkreditációs Bizottság elnöke szerint az akkreditációs kézikönyv alapján folytatott eljárásban – egyfajta önértékelési folyamatban – maguk az intézmények legalább annyira érdekeltek, mint a felsőoktatás egésze. Írásunkban a minőség-ellenőrzés lehetőségeit szeretnénk bemutatni a pedagógus-továbbképzések területén.

A minőség-ellenőrzéséről általában

A minőség-ellenőrzés az oktatás területén viszonylag új fogalom. Mint a menedzsment, úgy ez a tevékenység is a fejlett ipari termelésből került a pedagógiába. Az iparban a termékek és szolgáltatások minőségének ellenőrzésére fejlesztettek ki minőség ellenőrző rendszereket. A termelők, szolgáltatók oldaláról pedig minőségbiztosítási rendszereket dolgoztak ki. Ez utóbbiak magukban foglalják a minőség-ellenőrzését de ennél tágabb körű tevékenység. Lényegében véve együtt jelentik a szabványosítást, az ún. MEO tevékenységet és a minőség tanúsítást. Ezek a tevékenységek a termékek, szolgáltatások minőségét és „csereszabatoságát” biztosítják. A rendszer lényege, hogy a szolgáltatók, termék-előállítók egész tevékenységüket átvilágítható módon, folyamatos ellenőrzés és önellenőrzés mellett végzik. A minőségbiztosítási rendszernek még önmagának a minőségbiztosítási rendszernek az ellenőrzése is része. Ez biztosítja a szolgáltatás, termék lehető legjobb minőségét.

A minőségbiztosítás alapja egy erre a célra készült dokumentáció, mely a biztosítandó tevékenység minden részletre kiterjedő leírását tartalmazza. A dokumentáció részletesen leírja a személyi, tárgyi és környezeti feltételeket. Tartalmaz minden olyan információt, aminek köze lehet a végzett tevékenység eredményességéhez. A felsőoktatási szak- illetve képzés-akkreditáció lényegében megegyezik az ipari minőségbiztosítási akkreditációval. Mindkettő a végzett tevékenység részletes leírása alapján, valamilyen felsőbb hatóság által előírt követelmények meglétét vizsgálja. A felsőoktatás területén az akkreditációs kézikönyv az a dokumentum, amelyben lefektetett kritériumrendszer szerint az akkreditálás történik. A benne leírt kritériumok az oktatás minden részletkérdésére kitérnek (az oktatómunka minősége, az oktatók képzettsége, a külső és belső oktatók aránya, a tárgyi feltételek stb.)

A továbbképzési rendszer

Némileg különböznie kell ettől a pedagógus-továbbképzési rendszer minőségbiztosításának. A pedagógus-továbbképzés kialakítandó rendszerére nézve külső és belső feltételeknek kell teljesülniük. Jelenleg a legfontosabb külső feltétel, hogy a kiépítendő rendszer legyen összhangban az összes jelenleg létező továbbképzési formációval. Ezt gya-

korlatilag csak úgy lehet megoldani, hogy biztosítani kell a minőségbiztosítási rendszer és az akkreditációs eljárás megszervezésében az összes érdekeltek valamilyen szintű képviselését. A képviseleti alapon létrejött akkreditációs bizottság felállítja az akkreditálás formai feltételeit. Lényeges, hogy itt az akkreditálási eljárás nem intézményekre, hanem továbbképzési programokra irányul. Azt is fontos tisztázni, hogy az egész akkreditációs eljárás elsősorban a formai elemekre kell vonatkozzon. Elsődleges célja, meg nem felelő szervezettségű továbbképzések kiszűrése. Természetesen az egész rendszer felállítása nem képzelhető el egy koordináló iroda működtetése nélkül. Az akkreditálási eljárás lényegében az intézmények részéről egymás bizonyos továbbképzési programjainak kölcsönös elismerését jelenti, mégis az ezzel kapcsolatos adminisztráció végzése és a dokumentumok kezelése nem képzelhető el egyik intézmény keretében, de valamely főhatóságnál sem.

A rendszer nagyjából úgy néz ki, hogy a koordinációs iroda megszervezi az érintett választott program-akkreditációs bizottság létrehozását. Ez a bizottság (esetleg albizottsága) elkészítené az akkreditálás formai feltételeit. Ennek alapján a bizottság az akkreditálásra benyújtott továbbképzési programokat elbírálná.

A valóságban egy program akkreditálása a végrehajtás utáni ellenőrzés eredményétől kellene függjön, ami természetesen lehetetlen. Ugyanakkor az előzetes akkreditálásnak a legrészletesebb biztosítérendszer ellenére is lehet némi kockázata. Tudvalevő, hogy vannak remek pályázatkészítő szakemberek és kiváló továbbképzők. Az is közismert, hogy e kettő nem mindig esik egybe. Minthogy az oktatási tevékenység nem mérhető azzal az egzaktsággal amivel például egy munkadarabnak, vagy készüléknek a minőségbiztosítás szempontjából fontos tulajdonságai, valószínűleg figyelembe kell venni a továbbképzést szervező szervezet, illetve az oktató személyek beválását az akkreditált programok végrehajtásában.

Nyilvánvaló, hogy egyedi, egyszeri programokat, meglehetősen nehéz és nem is nagyon érdemes akkreditáltatni. Azokat a folyamatosan tartható programokat viszont igen, amelyek résztvevőinek esélyük lehet valamilyen felsőoktatási intézményben hallgatói kredit ekvivalenciára. Ez elsősorban nyilván a felsőoktatási intézményeken mulik. Az akkreditálás rendszerének azonban nagyon fontos eleme a nyitottság. Ha tehát valamilyen akkreditációs feltételt megszabunk, akinek a programja annak eleget tesz, annak programját kötelesek vagyunk akkreditálni.

Az esetleges felsőoktatási továbbképzési kreditet érő tanfolyamok akkreditálása persze az itt vázolttól valamelyest eltérő kell legyen. Ezek esetében ugyanis nem elég a továbbképzéssel foglalkozók konszenzus alapján történő akkreditációja, hanem állami garanciát is be kell tudni építeni az akkreditálás rendszerébe. Más kérdés, hogy ez minőségileg magasabb követelményszintet jelent-e, mint (ha létrejön) a továbbképzők összességének legitimációja.

BARDÓCZ-TÓDOR ANDRÁS

Matti Kujasalo kiállítása Budapesten

Matti Kujasalo kapta Finnországban az „Év művésze” kitüntető címet 1994-ben. Ez a számunkra szokatlan kitüntetés Finnországban komoly dolog: egyfelől valódi presztízst biztosít az így elismert művészeknek, másfelől pedig jelentékeny összegű pénzzel is támogatja az alkotót. És ami a legfontosabb megrendezték a kitüntetett munkásságát bemutató életmű-kiállítást, amelyet első ízben természetesen a finn közönség láthatott a főváros „műcsarnokában”, a Helsingin Taidehalliban 1994 augusztusától szeptember közepéig.

Ha már a szervezők rengeteg időt, pénzt, munkát áldoztak a kiállításra – számos komoly szponzor támogatásával – elhatározták: lehetőleg minnél több helyen mutatják be azt. Így volt megtekinthető a kiállítás 1994 december végétől 1995 februárig Budapesten,